

ELAZIĞ İLİNİN TARIMSAL ÜRETİM POTANSİYELİ VE SORUNLARI

M. Naim DEMİRTAŞ

Bahri Dağdaş Uluslararası Tarımsal
Araştırma Enstitüsü, Konya

Özet

Elazığ İli, Doğu Anadolu Bölgesinin güneybatısında, Yukarı Fırat Bölümü olarak adlandırılan alan içerisinde yer almaktadır. Toplam 286 bin ha tarım alanının %55.4'ü tarımsal üretimde kullanılmaktadır. Kullanılan 158 bin ha alanın %66'sında sulu, geri kalanında kuru tarım yapılmaktadır. Toplam tarım alanının %12.1'i I. sınıf, %20.3'ü II. sınıf arazi vasfındadır. Tarım alanı içerisinde tarla bitkileri yetiştiriciliği %81.5, bahçe bitkileri %18.5 paya sahiptir. Buğday ve arpa, yoğun yetiştiricilik yapılan tarla bitkileridir. Tarla bitkileri ekim alanı bakımından buğday %41.4, arpa %39.1 paya sahiptir. Yılda yaklaşık 114 bin ton buğday, 115 bin ton arpa üretimi yapılmaktadır. Şeker pancarı, mısır ve mürdümük, yetiştiriciliği yapılan diğer tarla bitkileridir. İlin en önemli tarımsal ürünlerinden biri de kayısıdır. 29.3 bin ha'lık bahçe bitkileri ekim alanının %28.3'ünde yapılan yetiştiricilikte yıllık 38.6 bin ton kayısı üretimi yapılmaktadır. İlde önemli miktarda elma, armut, şeftali, erik, vişne, dut, üzüm ve çilek üretimi de yapılmaktadır. Tarım yapılan parsellerin gerek miras yolu ile parçalanması, gerekse ilin topografik yapısından kaynaklanan çok parçalı ve küçük araziler sorunların başında gelmektedir. Başta kayısı olmak üzere meyve türlerinde klasik anaçlarla

yetiştiricilik yapıldığından, birim alandan düşük verim alınmaktadır. Ayrıca düşük kaliteli tohum ve fide kullanımı, gübreleme, sulama, budama, ilaçlama gibi kültürel uygulamalarda da sorunlar yaşanmaktadır. Bu çalışmada, Elazığ ilinin tarımsal üretim potansiyeli ve sorunları belirlenmeye çalışılmıştır.

GİRİŞ

Elazığ ili 40° 21' ile 38° 30' doğu boylamları, 38° 17' ile 39° 11' kuzey enlemleri arasında, Doğu Anadolu Bölgesinin yukarı Fırat havzasında yer almaktadır. Doğudan Bingöl, batıdan Malatya ve Erzincan, kuzeyden Tunceli, güneyden Diyarbakır illeri ile çevrilidir. İlin doğal sınırlarını kuzeyde Keban ba-

alanının ancak %55.4'ü tarımsal üretimde kullanılabilecek vasıflarda toprak özelliklerine sahiptir. Kullanılan 158 bin ha alanın %66'sında sulu, geri kalanında kuru tarım yapılmaktadır. Toplam tarım alanının %12.1'i I. sınıf, %20.3'ü II. Sınıf, %30.0'u III. sınıf arazi vasfındadır. Elazığ'da tahıl, baklagil, endüstri ve yem bitkileri, meyve, sebze ve süs bitkileri gibi oldukça çeşitlilik gösteren ürünler yetiştirilmektedir. Tarım alanı içerisinde tarla bitkileri yetiştiriciliği %81.5, bahçe bitkileri %18.5 paya sahiptir (5). Ayrıca balıkçılık, büyük ve küçükbaş hayvancılık da tarımsal faaliyetler içerisinde önemli yer tutmaktadır.

Çizelge 1. Elazığ ilinin gerçekleşen uzun yıllar ortalama iklim değerleri (1960-2012 yılları arası)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Ortalama Sıcaklık (°C)	-0.8	0.5	5.8	11.9	17.2	22.9	27.3	26.8	21.6	14.6	7.1	1.9
Ort. En Yüksek Sıc. (°C)	2.9	4.9	11.1	17.7	23.6	29.6	34.3	34.1	29.4	21.7	12.6	5.6
Ort. En Düşük Sıc. (°C)	-3.9	-3.1	1.0	6.4	10.7	15.2	19.3	19.0	14.3	9.0	3.0	-1.1
Güneşlenme Süresi (saat)	2.4	3.4	5.2	6.5	9.1	11.4	12.2	11.4	9.5	7.1	4.4	2.3
Yağışlı Gün Sayısı	11.9	11.9	12.2	12.7	10.6	4.3	1.1	0.8	2.2	7.2	9.1	11.7
Aylık Top.Yağış (kg/m ²)	40.9	40.9	53.2	65.1	51.5	12.8	2.0	0.7	7.8	43.5	46.9	43.6
En Yüksek Sıcaklık (°C)	12.4	17.3	26.4	32.2	34.4	38.6	42.2	41.2	37.8	32.1	24.3	19.6
En Düşük Sıcaklık (°C)	-22.6	-21.4	-17.0	-7.0	0.0	4.0	6.7	10.2	1.0	-2.2	-15.2	-17.7

raj gölü, güneybatıda Karakaya baraj gölü, güneyde Hazar gölü ve Maden dağları kuşatmaktadır (1). Etrafını saran barajlarla il, bir yarımada durumundadır. Alanının %10'unu baraj ve göllerin oluşturduğu 9153 km²'lik yüzölçümü ile ülkemiz alanının %1.12'sini oluşturmaktadır. İl merkezinin deniz seviyesinden yüksekliği 1067 m'dir. Toros Dağlarının uzantıları arasında yer alan büyüklü küçüklü ovalar, akarsular tarafından parçalanmış düzlükler ve engebeli bir takım arazi şekilleri coğrafi yapısını oluşturmaktadır (2). Doğu Torosların uzantısı olan 2.347 m yüksekliğindeki Hazarbara dağı ve Maden dağı (2.620 m) ile Master dağı (2.171 m) gibi yüksek dağların yer aldığı ilin coğrafyasında Fırat, Dicle, Murat, Karasu gibi önemli nehirler bulunmaktadır. Elazığ ili, konumu itibarıyla karasal iklim ile Akdeniz iklimi arasında bir geçiş iklimi özelliğine sahiptir. Baraj göllerinin etkisi sonucunda iklim yapısı zamanla değişikliğe uğramış, son yıllarda ise ılıman iklim özellikleri de yaşanmıştır (3). Uzun yıllar ortalamasına göre ölçülen en yüksek sıcaklık 42.2 °C, en düşük sıcaklık -22.6 °C olmakla birlikte yıllık ortalama sıcaklık 15.7 °C'dir (Çizelge 1). En yüksek sıcaklık değerlerinin genel itibarıyla 2000 yılı sonrasında meydana geldiği görülmektedir. Yıllık yağış ortalaması 368 mm olarak gerçekleşmiştir (4).

Tarım Alanlarının Yapısal Özellikleri

İlin toplam yüzölçümünün %30'u tarımsal amaçlı kullanılmaktadır. Alanın %24'ü orman, %17'si meralardan oluşmaktadır. Toplam 286 bin ha tarım

Tarla Bitkileri Üretimi

Elazığ ilinde tarla bitkileri yetiştiriciliği önemli yer tutmaktadır. Yetiştiriciliği yapılan tarla bitkilerinin üretim miktarı, alanı ve dekara verimleri Çizelge 2'de verilmiştir (6). Tarımsal üretimde tarla bitkileri, nadas alanları ile birlikte %81.5 gibi bir üretim alanına sahiptir. Tarla bitkileri yetiştiriciliğinde buğday (%41.4) ve arpa (%39.1) büyük bir oranla tarla bitkileri üretim alanının %80.5'ini oluşturmaktadır. Tamamına yakını ekmeklik olan yıllık buğday üretimi 114 bin ton'dur. Verimi Türkiye ortalamasına yakın olan buğday ülkemiz üretiminin %0.67'sidir. Arpa üretimi 115 bin ton olup verim bakımından Türkiye ortalamasından yüksek ve Türkiye arpa üretiminin %1.76'sını oluşturmaktadır. Endüstri bitkilerinden şekerpancarı; buğday ve arpadan sonra en yüksek üretim miktarına sahiptir. Yaklaşık 18.2 bin da alanda yıllık 76.5 bin ton üretim gerçekleşmektedir. Baklagillerden fasulye, nohut ve mercimek ile mısır ve patates üretimi de tarla bitkileri üretiminde önemli yer tutmaktadır.

İlde önemli oranda yem bitkileri yetiştiriciliği de yapılmaktadır. 33 bin da alanda dane ve yeşil ot mürdümük yetiştirilmektedir. Dekara verimin çok yüksek olmamasına karşın Türkiye üretiminin yeşil ot olarak %20'sini, dane olarak %3.34'ünü karşılamaktadır. Yeşil ot olarak üretilen burçak, fiğ, yonca ve sorgum da ülke üretiminin sırası ile %4.86, %1.38, %0.48 ve %0.33'ünü oluşturmaktadır.

Meyve Üretimi

Elazığ, yıllık 180 bin ton meyve üretimi ile Türkiye

üretiminin %2.35'ini karşılamaktadır. Meyve üretim miktarı, üretim alanı, verim ve ağaç sayıları Çizelge 3'te verilmiştir (6). Üretimi yapılan en önemli meyve türleri üzüm, kayısı ve elmadır. Yaklaşık 103 bin da alanda 103 bin asma ağacından yıllık 90 bin ton üzüm üretimi yapılmaktadır. Üretimin %57'si sofralık, %43'ü şaraplıktır. Şaraplık üretim, ülke üretiminin %9.57'sini, sofralık %3.29'unu karşılamaktadır. Başta Baskil olmak üzere Keban ve Ağın ilçelerinde önemli kayısı üretimi yapılmaktadır. 83.7 bin da alanda yılda 40 bin ton kayısı üretimi yapılmakta, üretilen kayısının tamamına yakını kurutmalık ola-

rak değerlendirilmektedir. Bir milyonun üzerinde kayısı ağacı varlığı ile Elazığ, Türkiye kayısı üretiminin %4.93'ünü karşılamaktadır. Ağırlıklı olarak Golden Delicious, Starking, Amasya ve Granny Smith elma çeşitlerinin üretimi 13.5 bin da alanda, 410 bin ağaçta yıllık 13.35 bin ton olarak gerçekleşmektedir. Yılda 5.26 ton armut, 4.89 bin ton kiraz, 4.57 bin ton erik, 4.89 bin ton dut, 3.59 bin ton vişne, 3.19 bin ton ceviz ve 2.46 bin ton da badem üretimi yapılmaktadır. Bu ürünlerin Türkiye üretimine oranı sırası ile %1.19, %0.80, %1.04, %1.52, %6.59, %1.93, %1.57 ve %3.06'dır. Bunların yanı-

Çizelge 2. Yetiştiriciliği yapılan tarla bitkilerinin üretim miktarı, alanı ve verimleri (2012 yılı)

Bitki	Üretim (ton)	Alan (da)	Verim (kg/da)	Türkiye Üretimine Oranı (%)
Buğday (Ekmeklik)	112 298	452 590	248	0.67
Buğday (Durum)	1 720	6 824	252	0.05
Arpa + Biralık	115 030	434 248	265	1.76
Fasulye (Kuru)	786	5 099	154	0.39
Nohut	1 336	15 375	87	0.26
Mercimek (Kırmızı)	199	1 710	116	0.05
Mısır (Dane-Silajlık)	47 292	15 169	1 969	0.24
Susam	41	628	66	0.25
Aspir	50	200	250	0.25
Mürdümük (Dane-Yeşil Ot)	33 849	75 886	463	19.85
Fiğ (Dane-Yeşil Ot)	58 692	59 096	1 021	1.38
Burçak (Yeşil Ot)	2 084	3 886	541	4.86
Sorgum (Yeşil Ot)	168	42	4 000	0.33
Yonca (Yeşil Ot)	55 899	18 347	3 086	0.48
Şekerpancarı	76 481	18 194	4 204	0.51
Diğer	2 510	2977	2802	0.41

sıra ilde şeftali, kızılıçık, iğde, nar ve Trabzon hurması üretimi de yapılmaktadır.

Çilek üretiminde Elazığ, Türkiye sıralamasında %2.25 ile altıncı sırada gelmektedir. Yaklaşık 3 bin da alanda yılda 8 bin tona yakın çilek üretimi gerçekleşmektedir. Pazar değeri yüksek olan Elazığ-Gezin çileği kendine has aroma özelliklerine sahiptir.

Sebze Üretimi

Yıllık 150 bin tona yakın sebze üretiminin %20'sini domates oluşturmaktadır. Dekara 2195 ton ile Türkiye ortalamasının yarısının bile altında bir verim alınmaktadır. Sofralık ve salçalık olarak 13.8 bin dekarda yıllık toplam 30.4 bin ton domates üretimi yapılmaktadır (Çizelge 4). Bunu 10 bin da ve 23.2 bin ton ile kavun, 11.2 bin da ve 18.6 bin ton ile biber, 4.3 bin da ve 12.1 bin ton ile karpuz, 6.0 bin da ve 10.2 bin ton soğan üretimi izlemektedir. Soğan üretiminin %60'ı taze, %40'ı kuru olarak değeren-

dirilmektedir. Hıyar, acur, patlıcan ve kabak da ilde yetiştiriciliği yapılan sebze türleridir. Üretim miktarı düşük olan sebzecilikte, Türkiye üretimine oranı %1'in üzerinde olan türler kavun ve acurdur (6).

Çizelge 4. Sebze üretim miktarı, alanı ve verim değerleri (2012 yılı)

Seracılık

Elazığ ilinde 55 üretici, 120 da alanda ilkbahar ve sonbahar dönemlerinde erkencilik ve geççilik sağlamak amacıyla serada üretim yapmaktadır. Genelde plastik örtü olarak tünel tipi seralar tesis edilmiştir. Bu seralarda, başta hıyar olmak üzere domates, biber, sonbahar sezonunda ise yeşil soğan ve marul üretimi yapılmaktadır. Sera üretiminde tarla şartlarına göre birim alanda 5-6 kat daha fazla ürün alınmaktadır (5).

Elazığ İlinde Yaygın Yetiştiriciliği Yapılan Bazı Tarımsal Ürün Çeşitlerinin Özellikleri

Menceki: Elazığ iline ait makarnalık yerel buğday çeşididir. Bölgeye adapte olmuş, sulu ve kuru alan-

Çizelge 3. Elazığ ilinin meyve üretim değerleri (2012 yılı)

Meyve Türü	Üretim (ton)	Alan (da)	Verim (kg/ağaç)	Ağaç Sayısı	Türkiye Üretimine Oranı (%)
Elma	13 348	13 514	48,8	409 870	0.80
Armut	5 264	6 603	47,0	154 335	1.19
Ayva	659	261	42,0	36 993	0.48
Şeftali-Nektarin	2 968	3 425	34,5	154 632	0.49
Erik	4 573	2 514	37,0	137 123	1.52
Kayısı	39 225	83 666	39,0	1 171 960	4.93
Kiraz	4 892	6 273	37,0	167 042	1.04
Vişne	3 594	3 502	30,0	131 843	1.93
İğde	337	0	9,0	50 520	6.88
Dut	4 887	108	42,0	126 239	6.59
T. Hurması	133	0	28,0	5 535	0.41
Çilek	7 921	2 972	2 665	2 972	2.25
Üzüm (Sofralık)	51 616	59 179	872*	59 179	3.29
Üzüm (Şaraplık)	38 355	43 578	880*	43 578	9.57
Ceviz	3 189	3 087	39,0	110 050	1.57
Badem	2 456	4 998	18,0	224 860	3.06
Diğer	1 000	209	72,0	52 097	0.47

lara ekimi yapılabilen soğuk, kurak ve sıcağa toleranslıdır. Çeşidin başaklanma süresi 172 gün, bitki boyu 130 cm, başak boyu 6 cm'dir. Başak ağırlığı 1.4 g gelmekte ve her başakta 31-32 tane bulunmaktadır. Bin tane ve hektolitre ağırlığı sırası ile 41.3 g ve 74.2 kg'dır. Çeşidin protein oranı %13,6, kuru koşullarda dekara 320 kg ürün verirken, sulu koşullarda verim 422 kg'a kadar çıkmaktadır (7, 8).

Aşure: Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yetiştiriciliği yapılan ekmeklik buğday çeşididir.

Ortalama bitki boyu 70-75 cm, başak uzunluğu 7-8 cm ve başakta tane sayısı 34-35'tir. Çeşidin verimi, ıslah edilen çeşitlere göre düşük ancak yerel çeşitlere göre orta düzeyde, bin tane ağırlığı ortalama 35 g'dır. Yatmaya dayanıklı olan çeşidin hektolitre ağırlığı 80 kg, protein oranı %13-14 civarındadır (9, 10).

Şahin 91: GAP Uluslararası Tarımsal Araştırma ve Eğitim Merkezi tarafından ıslah edilerek 1991 yılında tescil edilmiş iki sıralı arpa çeşididir. Bitkiler 85-

Üretimi Yapılan Sebze Türleri	Üretim (ton)	Alan (da)	Verim (kg/da)	Türkiye Üretimine Oranı (%)
Domates (Sofralık-Salçalık)	30 397	13 845	2 195	0.27
Hıyar (Sofralık-Turşuluk)	5 747	3 065	1 875	0.33
Acur	303	261	1 161	1.09
Biber	18 584	11 150	1 667	0.91
Patlıcan	3 763	2 304	1 633	0.47
Kabak (Sakız-Çerezlik-Balkabağı)	1 552	1 170	1 327	0.98
Fasulye (Taze)	3 851	5 130	751	0.62
Kavun	23 213	10 055	2 309	1.37
Karpuz	12 130	4 325	2 805	0.30
Soğan (Taze-Kuru)	10 232	6 051	1 691	0.56
Sarımsak (Taze-Kuru)	327	586	558	0.31
Tere	25	71	352	0.56
Nane	106	237	447	0.84
Diğer	1 484	1 714	803	0.06

95 cm boyunda, kılçıklı, orta sıklıkta başak yapısına sahip, yarı dik gelişen yemlik bir çeşittir. Taneleri 9 mm boyunda açık krem beyaz renkli, bin tane ağırlığı 45-50 g, dolgun ve tane kalitesi iyidir. Adaptasyon kabiliyeti çok geniş, orta geççi, kışa, kurağa ve yatmaya karşı dayanıklı, dane dökmeyen bir çeşittir. Ortalamanın üzerinde verime sahip, bölgenin farklı iklim yapısına adapte olmuştur. Sulanır ve yağışa dayalı şartlar için tavsiye edilmektedir. Rastığa orta derecede hassastır (11).

Hacıhaliloğlu: Bölgede yaygın olarak yetiştirilen, kayısı ağaç varlığının %70'ini oluşturan en önemli kurutmalık kayısı çeşididir (Şekil 1a). Ağaçları yüksek boylu, dik, dalları yayvan, çok kuvvetli ve çabuk büyür. İyi bakım şartlarında her yıl ürün verir. Verimi orta, dona, kurağa, monilya ve çil hastalıklarına karşı duyarlıdır. İyi bakılmayan ağaçlar periyodisite gösterme eğilimindedir. Meyveleri orta irilikte, 25-35 g ağırlıkta, meyve şekli oval, simetrik, meyve kabuk ve et rengi sarı, sert dokulu ve kırmızı yanak oluşturur. Meyve kabuğu ince, meyvelerin yola dayanımı iyidir. Meyve az sulu, çok tatlı, aromalı, suda çözünabilir kuru maddesi yüksektir. Bu özellikleri nedeniyle son yıllarda Hacıhaliloğlu çeşidi iç ve dış pazarlarda sofralık olarak da değerlendirilmektedir (12).

Kabaası: Son yıllarda yetiştiriciliği yaygınlaşan kurutmalık kayısı çeşididir. Ağaç sayısı bakımından Hacıhaliloğlu çeşidinden sonra ikinci sırada gelmektedir. Ağaçları orta büyüklükte, dik ve kuvvetli gelişir. Ağaç verimliliği orta düzeydedir. Meyve orta irilikte, 35-40 g ağırlığında, meyve oval şekilli ve et rengi sarıdır. Meyve tatlı, suda çözünabilir kuru madde %24-26, meyve eti sert dokuludur. Çekirdeği tatlı ve meyve etine yapışık değildir. Temmuz ortasında olgunlaşır. Ağaçları çiçek monilyasına hassas olup çil hastalığına dayanımı daha iyidir (12).

Dalbastı: Malatya'nın ihracata uygun kaliteli kiraz çeşididir. Kuvvetli, yaygın dallı gelişir ve sağlıklı ağaçlar meydana getirir. Meyveleri geç olgunlaşır, meyve sapı uzun, geniş kalp şeklinde ve çok iri meyveler oluşturur. Meyveleri parlak, koyu kırmızı renkte, çok sert, gevrek ve suludur. Meyve ağırlığı 8.2 g, eni 26 mm, boyu 23 mm ve %80 su içermektedir. Çekirdekleri çok iri, ete çok az bağlı, çatlama oranı %1'dir. Kendine kısır olup, iyi verim için dölleyici gerektirir. Ülkemizde oldukça yaygınlaşmıştır. Bakteriyel kansere dayanıklı, kışın -37 oC soğuklara kadar dayanabilmektedir (13).

Ağın Beyazı: Elazığ yöresinin sofralık üzüm çeşididir. Dane rengi beyaz, kabuğu kalın, elips şekilli ve üç çekirdeklidir. Ortalama salkım ağırlığı 250 g, tane ağırlığı 3.2 g civarında, verimi yüksek bir çeşittir. Meyve eti sert dokulu olduğundan depolamaya ve yola uygundur. Meyve suyunda kuru madde miktarı %20, asitlik %0.19, sıra randımanı %75 civarındadır. Kuvvetli gelişir, yaprakları tek parçalı olduğundan salamura için uygundur. Geç olgunlaşır

(14).

Öküzgözü: Yaygın yetiştiriciliği yapılan siyah iri taneli, etli ve sulu üzüm çeşididir (Şekil 1b). Şaraplık çeşit olmasına rağmen sofralık, kurutmalık ve sıra yapımına da uygundur. Meyve suyu asitliği %0.82, pH 3.37, kuru madde oranı %21.8'dir. Çeşidin ortalama tane boyu 22.9 mm ve her tanede üç çekirdek bulunur, meyve eti orta serttir. Seyrek yoğunlukta, uzun saplı ve 420 g ağırlığa kadar salkımlar oluşturmaktadır. Orta kuvvette gelişen, yaprakları orta büyüklükte, yatay ve uzun sürgün oluşturan ve geç olgunlaşan bir çeşittir (15).

(a) (b)

Şekil 1. Hacıhaliloğlu kayısı çeşidi (a) ve Öküzgözü üzümü (b)

Hayvansal Üretim

Elazığ ili genelinde 130 673 adet büyükbaş hayvan varlığının 62 287'si saf kültür ırkı, 57 609'u kültür melezi, 10 743'ü yerli ırk ve 34'ü de mandadan oluşmaktadır. Küçükbaş hayvan sayısı 375 bin olup, bunların 342 bin adedi koyun, diğerleri keçidir. İl genelinde hayvancılık için toplam 225 bin ha mera alanı bulunmaktadır. Mera ot verimleri düşük düzeyde olup, il genelinde önemli miktarda yem bitkileri üretimi yapılmaktadır. İneklerde günlük süt verimi kültür, melez ve yerli ırklarda sırası ile 30, 25 ve 15 kg/baş, ilin yıllık süt üretimi 188.1 bin ton olarak gerçekleşmektedir. Elazığ'da yıllık 7.5 milyon ton kırmızı et, 13.7 milyon ton tavuk eti, 15 bin tona yakın su ürünleri üretimi yapılmaktadır. İl, 234 513 adet koloni kapasitesine sahip olup halihazırda 36 500 arı kolonisi bulunmakta, yılda 646 ton bal üretilmektedir. İl genelinde et, süt, besi, kanatlı ve arıcılık gibi hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren 37 412 adet işletme bulunmaktadır (16, 17).

Tarımsal Üretimde Sorunlar

Tarımsal üretim amaçlı kullanılan arazilerin miras yolu ile parçalanması ve ilin topografik yapısından kaynaklanan küçük, çok parçalı ve dağınık olması en önemli sorunlardan biridir. Tarım yapılan işletmelerin büyüklüğü başta mekanizasyon ve sulama olmak üzere kültürel uygulamaların ve girdilerin verimli kullanılabilmesi optimum değerlerin altında olduğundan maliyetler artmakta ve ekonomik yetiştiricilik yapılamamaktadır. Küçük alanlarda aile işletmeciliği şeklinde yapılanma oldukça yaygındır. Üretici yönünden, elde edilen ürünü alma garantisi ile satış riskini ve pazar sorununu ortadan kaldıran sözleşmeli tarım sistemi ilde yaygınlaşmamıştır. Yumurta üretimi dışında tarımsal ürünlerde, sözleşmeli üretim yapan çiftçi bulunmamaktadır. Bu da ürünün pazarlanmasında sorunların yaşanmasına neden olmaktadır.

Yaygın olarak kaliteli ve sertifikalı tohum, fide ve

fidan kullanılmaması, meyvecilikte klasik anaçlarla yetiştiricilik yapılması nedeniyle arzu edilen verim ve standartlarda ürün elde edilememektedir. Sertifikalı tohum kullanımı verimi %10-15 arttırmaktadır. Bunun yanında üretim maliyetlerinin yüksek olması, serpme ekim ile gereğinden fazla tohum kullanılması ve yeni çeşitlerden beklenen faydanın alınmaması, üretici gelirini olumsuz etkilemektedir.

Zirai mücadele ilaçlarının tekniğine uygun kullanılmaması, yabancı otlarla yeterli mücadele yapılmaması verim düşüklüğüne sebep olmakta, bulaşık dane ürünün kalite ve fiyatını düşürmektedir. Gübreleme, ilaçlama, sulama, hasat ve hayvansal üretim konularında üreticilerde bilgi eksikliği bulunmaktadır. Toprak analizleri destek almak için yapılmakta, analiz sonuçlarına uygun gübreleme yapılmamaktadır.

Tarımsal üretimde bulunan çiftçilerde örgütlü bir yapı oluşmamıştır. Oda, birlik ve kooperatif gibi yapılanmalara üreticiler ilgisiz kalmaktadır. Mesleki örgütlenmenin faaliyetlerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi ve sorunlara çözümler bulunması bakımından yararları konusunda da üreticilerde bilgi eksikliği mevcuttur.

Elazığ ilinde yaşanan tarımsal sorunlar, ülkemizin genelinde yaşanan tarımsal üretim sorunları ile paralellik göstermekte, üreticiler benzer sorunları yaşamaktadır.

SONUÇ

Elazığ ilinde, tarla tarımı, meyve üretimi ve hayvan yetiştiriciliği önemli yer tutmaktadır. İlin toplam yüzölçümünün %30'u tarımsal amaçlı kullanılmakta, tarım alanlarının %55.4'ü tarımsal üretimde kullanılmaktadır. Kullanılan 158 bin ha alanın %66'sında sulu, geri kalanında kuru tarım yapılmaktadır.

Tarımsal üretimde tarla bitkileri, nadas alanları ile birlikte %81.5 gibi bir üretim alanına sahiptir. Tarla bitkileri yetiştiriciliğinde %41.4 ile buğday, %39.1 ile arpa en büyük paya sahiptir. Buğday ve arpa üretiminin tarla bitkileri üretim alanı içerisindeki payı %80.5'tir.

İl, yıllık 180 bin ton meyve üretimi ile Türkiye üretiminin %2.35'ini karşılamaktadır. Üretimi yapılan en önemli meyve türleri üzüm, kayısı ve elmadır. Yaklaşık 103 bin da alanda yıllık 90 bin ton üzüm üretimi yapılmaktadır. Üretimin %57'si sofralık, %43'ü şaraplıktır. Şaraplık üretim, ülke üretiminin %9.57'sini, sofralık %3.29'unu karşılamaktadır. Başta Baskil olmak üzere Keban ve Ağın ilçelerinde önemli kayısı üretimi yapılmaktadır. 83.7 bin da alanda yılda 40 bin ton kayısı üretimi yapılmakta, üretilen kayısının tamamına yakını kurutmalık olarak değerlendirilmektedir.

Yıllık 150 bin tona yakın sebze üretiminin %20'sini domates oluşturmaktadır. Sofralık ve salçalık olarak 13.8 bin dekada yıllık toplam 30.4 bin ton domates üretimi yapılmaktadır. Bunu 23.2 bin ton ile kavun,

18.6 bin ton ile biber, 12.1 bin ton ile karpuz izlemektedir. Üretim miktarı düşük olan sebzeceilikte, Türkiye üretimine oranı %1'in üzerinde olan türler kavun ve acurdur.

Tarım yapılan parsellerin miras yolu ile parçalanması, ilin topografik yapısından kaynaklanan çok parçalı ve küçük olması sorunların başında gelmektedir. Başta kayısı olmak üzere meyve türlerinde klasik anaçlarla yetiştiricilik yapılması, kalitesiz tohum, fide ve fidan kullanılması nedeniyle birim alandan düşük verim alınmaktadır. Ayrıca gübreleme, sulama, budama ve zirai mücadele gibi kültürel uygulamalar ile çiftçi örgütlenmeleri konusunda bilgi eksikliğine bağlı sorunlar yaşanmaktadır.

Kaynaklar

- 1-Kabasakal, U. Bölgelerarası Kalkınma ve Turizm: Elazığ Örneği. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları. Fırat Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Sosyoloji Böl. Elazığ
- 2-Kaya, N., Öztürk, M. 2006. Elazığ yöresi sulama suyu ve toprak kaynaklarının tarımsal açıdan incelenmesi. Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları. Fırat Üniv. Mühendislik Fak. İnşaat Mühendisliği Böl. Elazığ
- 3- Anonim, 2012. Sayılarla Elazığ. Elazığ Valiliği Yayınları. 316 s. Elazığ
- 4- Anonim, 2014. <http://www.mgm.gov.tr>. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Ankara
- 5- Yıldırım, A., Arı, M., Akdemir, S., Yıldırım, G. 2012. Elazığ ilinin tarımsal potansiyeli, sorunları ve çözüm önerileri. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Elazığ İl Müdürlüğü, 90 s. Elazığ
- 6- Anonim, 2013a <http://www.tuik.gov.tr>. Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara
- 7- Norris, R. A. 1996. Plant Inventory. No.203, Part.1, United States Department of Agriculture, Agricultural Research Service, 331 p. USA
- 8- Alp, A. 2005a. Diyarbakır sulu koşullarında bazı makarnalık buğday çeşitlerinin verim ve kalitelerini araştırma projesi. TÜBİTAK. Tarım, Ormanlık ve Veterinerlik Araştırma Grubu. Proje No: TOG-TAG-2799. 23 s. Diyarbakır
- 9-Alp, A. 2005b. Güneydoğu Anadolu Bölgesi sulu koşullarına uygun bazı makarnalık buğday çeşitlerinin verim ve kalitelerinin bölge yerel buğday çeşitleriyle karşılaştırılması. Türkiye VI. Tarla Bitkileri Kongresi, Cilt II, 707-712, Antalya
- 10-Alp, A., Aktaş, H. 2005. Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki buğday-gil genetik kaynaklarının toplanması, karakterizasyonu ve ön değerlendirilmesi. GAP IV. Tarım Kongresi, 21-23 Eylül 2005, 763-767, Şanlıurfa
- 11-Anonim, 2013b. <http://www.gaputaem.gov.tr/Urun.aspx?ID=131>
- 12- Demirtaş, M. N., Öztürk, K., Yiğit, T., Çolak, S., Şahin, S., 2012. Kayısı Yetiştiriciliği. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. Eğitim, Yayın ve Yayınlar Dairesi Başkanlığı, Çiftçi Eğitim Serisi Yayın No: 2012/35, 98 s. Ankara
- 13- Anonim, 2013c. <http://www.yesilyurttarim.gov.tr/dalbast-kiraz.html>
- 14-Koç, H. 2009. Malatya, Adıyaman ve Elazığ illerinde asma genetik kaynaklarının toplanması muhafazası ve değerlendirilmesi. TAGEM projesi 2009-2013
- 15-Anonim, 2013d. <http://www.turkpatent.gov.tr/dosyalar/cografitescil/108.pdf>
- 16-Anonim, 2014b. Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü. Elazığ
- 17-Anonim, 2013e. Elazığ İli Tarımsal Yatırım Rehberi. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı, 32 s. Ankara